

**FILOLOG TALABALARDA INGLIZ TILIDA KOMMUNIKATIV
KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH OMILLARI**

Shodiyeva Nasiba Nurtosh qizi

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti tayanch doktoranti

E-mail: nasibashodiyeva18@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4453-7165>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19429435>

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada filologiya yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarda ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga ta’sir etuvchi asosiy omillar har tomonlama tahlil qilinadi. Tadqiqotda kommunikativ kompetensiya tushunchasining nazariy asoslari, uning shakllanish bosqichlari hamda tarkibiy komponentlari yetakchi lingvodidaktik yondashuvlar asosida yoritilgan. Xususan, lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik kompetensiyalarning o‘zaro bog‘liqligi hamda ularning talabalarning nutqiy faoliyatidagi o‘rni ochib berilgan. Shuningdek, maqolada pedagogik, psixologik, ijtimoiy-madaniy va texnologik omillarning chet tilini o‘qitish jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslar, interaktiv metodlar, rol o‘yinlari, munozaralar hamda autentik materiallardan foydalanish talabalarning mustaqil fikrlash, erkin muloqot qilish va real kommunikativ vaziyatlarda samarali ishtirok etish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, mazkur omillarni uyg‘un holda qo‘llash filolog talabalarning ingliz tilida kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish va takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.*

***Kalit so‘zlar:** kommunikativ kompetensiya, filolog talabalar, chet tilini o‘qitish metodikasi, nutqiy kompetensiya, madaniyatlararo kommunikatsiya, ijtimoiy-madaniy yondashuv.*

**ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ НА
АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ У СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ**

Шодиева Насиба Нуртош кизи

Докторант

Узбекский государственный университет мировых языков

E-mail: nasibashodiyeva18@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4453-7165>

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

Аннотация. В данной статье всесторонне анализируются основные факторы, влияющие на развитие коммуникативной компетенции на английском языке у студентов филологических направлений. В исследовании рассматриваются теоретические основы коммуникативной компетенции, этапы её формирования, а также структурные компоненты на основе современных лингводидактических подходов. Особое внимание уделяется взаимосвязи лингвистической, социолингвистической, дискурсивной и стратегической компетенций и их роли в развитии речевой деятельности студентов. Кроме того, в статье анализируется значение педагогических, психологических, социокультурных и технологических факторов в процессе обучения иностранному языку. Подчеркивается, что использование коммуникативного подхода, интерактивных методов обучения, ролевых игр, дискуссий и аутентичных материалов способствует развитию у студентов навыков самостоятельного мышления, свободного владения языком и эффективного участия в реальных коммуникативных ситуациях. Результаты исследования показывают, что комплексное применение данных факторов играет важную роль в формировании и развитии коммуникативной компетенции студентов-филологов.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, студенты-филологи, методика преподавания иностранного языка, речевая компетенция, межкультурная коммуникация, социокультурный подход.

**FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF ENGLISH
COMMUNICATIVE COMPETENCE AMONG PHILOLOGY STUDENTS**

Shodiyeva Nasiba Nurtosh qizi

PhD student

Uzbekistan State World Languages University

E-mail: nasibashodiyeva18@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4453-7165>

Abstract. This article examines the key factors influencing the development of communicative competence in English among students majoring in philology. The study explores the theoretical foundations of communicative competence, its stages of development, and its structural components based on contemporary linguistic and didactic approaches. In particular, the interrelation between linguistic, sociolinguistic, discourse, and strategic competences is analyzed, highlighting their role in shaping students' communicative abilities. Furthermore, the

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

paper investigates the significance of pedagogical, psychological, socio-cultural, and technological factors in the process of foreign language teaching. It emphasizes that the use of communicative approaches, interactive teaching methods, role plays, discussions, and authentic materials contributes to the development of students’ independent thinking, fluency, and ability to participate effectively in real-life communicative situations. The findings of the study demonstrate that the integrated application of these factors plays a crucial role in enhancing the communicative competence of philology students. The research highlights the importance of creating a supportive learning environment that fosters active participation and intercultural awareness in language learning.

Keywords: communicative competence, philology students, language teaching methodology, intercultural communication, socio-cultural approach.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida chet tillarini bilish har bir mutaxassis uchun muhim kompetensiyalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, filologiya yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun ingliz tilini mukammal egallash kasbiy faoliyatning muhim shartlaridan biridir. Zamonaviy ta’lim tizimida til o‘qitish jarayonining asosiy maqsadi talabalarni real kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqot qila oladigan mutaxassis sifatida tayyorlashdan iborat. Shu sababli kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasi lingvodidaktikaning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

Kommunikativ kompetensiya nafaqat til birliklarini bilish, balki ularni turli ijtimoiy vaziyatlarda to‘g‘ri qo‘llash qobiliyatini ham o‘z ichiga oladi [7:40]. Ushbu tushuncha dastlab D. Hymes tomonidan ilgari surilgan bo‘lib, u kommunikativ kompetensiyani tilni real muloqot jarayonida qo‘llash qobiliyati sifatida talqin qilgan [3:272]. Keyinchalik M. Canale va M. Swain kommunikativ kompetensiyaning strukturaviy modelini ishlab chiqib, uning lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik komponentlardan iborat ekanligini asoslab bergan [2:29].

Filolog talabalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish ko‘p omilli jarayon bo‘lib, u bir qator muhim faktorlar bilan belgilanadi [1:245]. Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda o‘qitish metodlari muhim rol o‘ynaydi. Zamonaviy ta’lim jarayonida kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar va muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning nutqiy faolligini oshiradi. Rol o‘yinlari, munozaralar va guruhli ishlash metodlari samarali hisoblanadi [4:120].

Yuqorida ta’kidlab o‘tganimizdek, kommunikativ kompetensiyani takomillashtirish uchun bir qancha muhim omillar mavjud bo‘lin, ulardan biri bo‘lmish psixologik omillar yordamida

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

talabalarning motivatsiyasi, o’ziga ishonchi va kommunikativ faolligi kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishiga bevosita ta’sir ko’rsatadi. O’qituvchi tomonidan qo’llab-quvvatlovchi va erkin muhit yaratilishi muhim hisoblanadi [5:52]. Shuningdek, o’ziga ishonch (self-confidence) va kommunikativ tashabbuskorlik ham muhim psixologik omillar sirasiga kiradi. Til o’rganishda xatolardan qo’rqish, nutqiy to’siqlar va psixologik “barrier”lar talabalarning erkin muloqot qilishiga to’sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli o’qituvchi tomonidan ijobiy psixologik muhit yaratish, ya’ni talabalarni qo’llab-quvvatlash, ularni rag’batlantirish va xatolarga nisbatan tolerant yondashuvni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, affektiv omillar, ya’ni talabaning hissiy holati ham kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishida muhim rol o’ynaydi. Stress, xavotir (anxiety) yoki o’ziga ishonchsizlik til o’rganish samaradorligini pasaytiradi, aksincha, qulay va erkin muhit esa talabalarning nutqiy faolligini oshiradi. Shu boisdan zamonaviy ta’lim jarayonida “student-centered approach” asosida darslarni tashkil etish, ya’ni talabani markazga qo’ygan holda o’qitish metodlarini qo’llash maqsadga muvofiqdir. Natijada, psixologik omillarni hisobga olgan holda tashkil etilgan ta’lim jarayoni filolog talabalarning ingliz tilida erkin, ishonchli va samarali muloqot qilish ko’nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy-madaniy omillar. Til va madaniyat o’zaro chambarchas bog’liq bo’lib, til nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki muayyan jamiyatning qadriyatlari, urf-odatlarini, an’analarini va dunyoqarashini aks ettiruvchi muhim ijtimoiy hodisa hisoblanadi. Shu sababli ingliz tilini o’rganish jarayonida ingliz tilida so’zlashuvchi mamlakatlarning madaniyati, ijtimoiy me’yorlari, kommunikativ xulq-atvori hamda nutq etiketi bilan tanishish alohida ahamiyat kasb etadi. Bu esa talabalarda nafaqat lingvistik bilimlarni, balki madaniyatlararo kommunikatsiya kompetensiyasini ham shakllantirishga xizmat qiladi [7:55].

Lingvistik omillar. Kommunikativ kompetensiyaning shakllanishi bevosita til tizimini chuqur va tizimli o’zlashtirish bilan chambarchas bog’liqdir. Lingvistik omillar talabalarning til birliklari — leksika, grammatika, fonetika va stilistik vositalarni egallash darajasi bilan belgilanadi. Ushbu komponentlar kommunikativ jarayonda fikrni aniq, ravon va tushunarli ifodalash imkonini beradi. Shu bois, lingvistik kompetensiya kommunikativ kompetensiyaning asosiy poydevori sifatida qaraladi [6:160].

Texnologik omillar. Texnologiyalar yordamida talabalar autentik nutq namunalari tinglash, real kommunikativ vaziyatlarga yaqin sharoitlarda mashq qilish hamda mustaqil o’rganish faoliyatini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo’ladilar. Masalan, video darslar, podkastlar, interaktiv mashqlar va onlayn suhbat platformalari orqali talabalar nafaqat tinglab tushunish, balki

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

gapirish, yozish va o‘qish ko‘nikmalarini ham kompleks tarzda rivojlantiradilar[6:170]. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar talabalarning individual o‘rganish sur’ati va ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi. Adaptiv ta’lim tizimlari orqali har bir talaba o‘z bilim darajasiga mos topshiriqlarni bajaradi, bu esa o‘quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Shuningdek, masofaviy ta’lim (distance learning) va aralash ta’lim (blended learning) modellari orqali talabalar istalgan vaqt va joyda til o‘rganish imkoniyatiga ega bo‘ladilar [1:260].

Xulosa. Filolog talabalarda ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish murakkab va ko‘p qirrali jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon pedagogik, psixologik, ijtimoiy-madaniy, lingvistik va texnologik omillarning o‘zaro uyg‘unligi asosida amalga oshiriladi. Zamonaviy interaktiv metodlardan foydalanish, autentik materiallarni joriy etish hamda madaniyatlararo muloqotga e’tibor qaratish talabalarning kommunikativ kompetensiyasini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brown, H. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education.
2. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches. Applied Linguistics, 1(1), 1–47.
3. Hymes, D. (1972). On Communicative Competence. Philadelphia.
4. Jalolov, J. (2012). Chet til o‘qitish metodikasi. Toshkent.
5. Passov, E. I. (1989). Основы коммуникативной методики. Москва.
6. Richards, J., & Rodgers, T. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching. CUP.
7. Savignon, S. (1997). Communicative Competence. New York